KNNV vereniging voor veldbiologie

Afdeling

Drechtsteden

De Spindotter

2e kwartaal 2017

Bestuur KNNV Drechtsteden KvK 24417034

voorzitter: Frans Beuvens: 078 – 613 72 07
secretaris : Hein Ruiter: 078 – 614 38 60
penningmeester: Ruud Dorst : 078 – 618 37 23
ledenadministratie: Ruud Dorst : 078 – 618 37 23
algemeen lid : Gerard Verroen : 078 – 617 86 80
webmaster : Jan Zellmann: 06 – 48 76 13 09

Adres Secretariaat KNNV Drechtsteden
Hein Ruiter, Nieuwstraat 40, 3311 XR Dordrecht
E-mail: secretaris@drechtsteden.knnv.nl
Webpagina: http://www.knnv.nl/drechtsteden

Kopijdata convo: 1 maart, 1 juni, 1 september, 1 december

Inhoud:

Voorwoord van de voorzitter 1

Programma KNNV 2e kwartaal 2017 2-4
Programma IVN 2e kwartaal 2017 4

Komende excursies KNNV 5
Ledenavond IVN / KNNV 6

Werkgroepen:
- Vlinders en Libellen 7-13
- Natuurwerkgroep 14
- Sophiapolder 15-20

Excursieverslagen 20-22

Bestuursmededelingen / ALV 2017 22-24

Cursussen KNNV Drechtsteden 24

Voorwoord **Lente 2017**

Officieel begint de lente op 21 maart, maar daar houdt de natuur geen rekening mee. Wanneer de dagen langer worden ontstaat er meer onrust in het buitenleven. Vogels maken meer geluid en de lijster is één van de eersten die zich uitgebreid laat horen. Zeker wanneer de temperatuur boven nul is. Ook koolmezen, roodborsten en heggenmussen zijn actiever en laten zich regelmatig zien en horen. Tijdens de plantenjacht, op 28 december, waaraan ook de KNNV – afdeling heeft meegedaan hebben we toch nog acht bloeiende planten gevonden. Nu het wat warmer en lichter wordt komen naast de vogelmuur, madeliefje, kruiskruid en dovenetel, die tijdens de plantenjacht werden gesignaleerd, ook hazelaar, wilg, speenkruid en kleinshoefblad boven de grond
Op landgoederen en in bossen zijn inmiddels bekende Stinsenplanten te zien, zoals anemonen, sleutelbloemen en helmbloemen.

Met het verschijnen van deze bloemen worden ook de insecten weer actiever. De eerste dikke moerhommels (koninginnen) kruipen traag uit hun zelf gegraven winterholletjes De honingbijen beginnen weer te vliegen wanneer het een graad of 12 is en ook andere insecten doen zich tegoed aan stuifmeel en nectar. Wanneer het insectenleven goed is uitgebreid kunnen we de trekvogels verwachten die hier hun jongen van een goed insectenmaal kunnen voorzien. De natuur krijgt steeds meer kleur en het leven wordt weer meer zichtbaar. Zelfs de mensen komen weer tevoorschijn en het wordt weer wat drukker in de steeds schaarser wordende natuur.

Frans Beuvens.

Excursie – en lezingen programma t/m juni 2017

1 april	Vergadering van de Vertegenwoordigende Vergadering van de Landelijke KNNV. Deze vergadering wordt gehouden in “De Moestuin “, Laan van Maarschalkerweerd 2, 3585 LJ Utrecht.Aanvang 10.00 uur
5 april	Cursus Libellen door Leo Marinissen in de NMC-Weizigt. Zie artikel op pagina 24 en achterzijde kaft van deze Spindotter.
8 april	Natuurexcursie naar het Thijsse’s Hof. Deze excursie staat in het teken van de stinzenplanten. Het **Thijsse's Hof** is de oudste heemtuin van Nederland en is ontworpen door Leonard Anthony Springer en Jac. P. Thijsse. Cees Sipkes legde de tuin. De Hof is aan de Mollaan 4 in Bloemendaal. Opgave voor deelname op vrijdagavond 9 april 2017 tussen 18.00 en 20.00 uur bij Gerard Verroen, 078 – 617 86 80.
10 april	Gezamenlijke ledenavond van het IVN en KNNV in de Paardenstal van het Duurzaamheidscentrum Weizigt. De lezing deze avond wordt gegeven door de heer Marc Siepman. De aanvang van deze avond is 19.30 uur.Zie ook het artikel op pagina 6 en 7
12 april	Cursus Libellen door Leo Marinissen in de NMC-Weizigt. Zie artikel op pagina 24 van deze Spindotter.
15 april	Bijenmarkt op het terrein van de Nederlandse Bijenhouders vereniging afdeling Dordrecht. Ook hier zullen de KNNV en IVN dit jaar weer gezamenlijke een stand hebben. Deze bijenmarkt vindt plaats bij het clubgebouw en tuincomplex aan de Reeweg Zuid.
21 april	Nachtvlindertelling in de Dordtse Biesbos bij de Houten Keet van het Bezoekers Centrum in Dordrecht. Om ook mee te gaan en mee te gaan doen met deze vlindertelling, kunt informatie verkrijgen bij John van den Heuvel, telefoon : 078 – 616 85 12.

6 mei	Natuurexcursie in het kader van Natura 2000 in de Dordtse Biesbos. Natuurwandeling in de Biesbosch op het Griend museumpad onderleiding van Gerard Verroen. Aanmelden via het Biesboscentrum. Telefoon : 078 – 770 53 53 Aanvang 13.00 uur. De oversteek met het voetveer kost € 1,80 p.p. Kinderen t/m 16 jaar € 1,30. zie website: www.biesboschcentrumdordrecht.nl
13 mei	Natuurexcursie in de duinen van Meyendal. We zullen hier vooral letten op de lentevogels. Opgave voor deelname op vrijdagavond 12 mei 2017 tussen 18.00 en 20.00 uur bij Gerard Verroen, 078 – 617 86 80.
20-21 mei	Het weekend van de nachtvlindertelling in het Noord Hollands Duinreservaat. Om ook mee te gaan en mee te gaan doen met deze vlindertelling, kunt informatie verkrijgen bij John van den Heuvel, telefoon : 078 – 616 85 12.
27 mei	Natuurexcursie naar het Smokkelpad op de Strijbeekse Heide bij Ulvenhout. Opgave voor deelname op vrijdagavond 26 mei 2017 tussen 18.00 en 20.00 uur bij Frans Beuvens, 078 – 613 72 07.
10 juni	Natuurexcursie naar de Kampina, waar we de vlinder- en libellen werkgroep van de KNNV gaan bezoeken, die daar een weekend bezig zijn met de telling van vlinders en libellen. Opgave voor deelname op vrijdagavond 9 juni 2017 tussen 18.00 en 20.00 uur bij Frans Beuvens, 078 – 613 72 07.
10-11 juni	Het weekend van de vlinder- en libellen telling in het natuurgebied van de Kampina. Om ook mee te gaan en mee te gaan doen met deze vlindertelling, kunt informatie verkrijgen bij John van den Heuvel, telefoon : 078 – 616 85 12.
30-02 juni/juli	Het weekend van de vlinder- en libellen telling in de Ardennen.

Om ook mee te gaan en mee te gaan doen met deze vlindertelling, kunt informatie verkrijgen bij John van den Heuvel, telefoon : 078 – 616 85 12.

8 juli — Natuurexcursie naar Huis ter Heide. Opgave voor deelname op vrijdagavond 9 juni 2017 tussen 18.00 en 20.00 uur bij Frans Beuvens, 078 – 613 72 07.

22-23 juli — Het weekend van de vlinder- en libellen telling in de Ardennen.
Om ook mee te gaan en mee te gaan doen met deze vlindertelling, kunt informatie verkrijgen bij John van den Heuvel, telefoon : 078 – 616 85 12.

29 juli — Natuurexcursie naar het Dommeldal, waar we ons speciaal toeleggen op vlinders en libellen. Opgave voor deelname op vrijdagavond 9 juni 2017 tussen 18.00 en 20.00 uur bij Frans Beuvens, 078 – 613 72 07.

IVN Activiteitenagenda t/m juni 2017

Za 01 apr	10.00	Biezenplaat	Ontluikend groen
Za 08 apr	10.00	Dordwijk	Knoppen
Za 15 apr.	6.00	De Elzen	Vroege vogels
Za 15 april	9.00	Bijenmarkt	Marktkraam IVN en KNNV
Za 22 april	9.00	Tongplaat	Rietvogels
Za 06 mei	5.00	Oosthaven	Hele vroege vogels
Za 13 mei	10.00	Dordwijk	Jonge reigers
Za 20 mei	10.00	Zuid/Tongplaat	Lente tussen plas en dras
Wo 24 mei		Hemelvaartkamp	Castricum
Za 03 juni	4.00	Oosthaven	Allervroegste vogels
Za 10 juni	10.00	Dordwijk	Bomen over bomen
Za 17 juni	10.00	De Elzen	Fladderaars
Za 25 juni	13.30	Binnenstad	Muurplanten

In **Zwijndrecht** kunnen kinderen elke eerste zaterdag van de maand terecht in ‘t Weetpunt, Develpad 169 te Zwijndrecht, van 13.00 tot 15.00 uur.
Informatie: Lidy van der Lans-Exler; 078 – 681 26 29
Vertrek excursies:
Landgoed Dordwijk: Ingang Dordwijklaan, aanmelden verplicht bij Elly den Hartogh; 078 – 616 67 80.

De Elzen en Hooge Biezenplaat: Vanaf parkeerplaats ” De Viersprong”, Kruising Oude Veerweg/Noorderelsweg.

Voor meer informatie en aanmelding, kunt u contact opnemen met Cees Mastenbroek 078 – 617 14 12 of via stuurivndordrecht@gmail.com

Komende excursies in het 2e kwartaal 2017

Het Strijbeekse Smokkelpad op zaterdag 27 mei 2017

Als ergens rond 1870 besloten wordt om de grenzen te bewaken, wordt smokkelen voor de bewoners in de grensstreek een aantrekkelijke bijverdienste. Het Strijbeekse smokkelpad is momenteel even practice wandelroute op de grens van Nederland en België vlak onder Ulvenhout. De Strijbeekse Heide ligt tussen de Strijbeekse- en de Chaamse Beek, tegen de Belgische grens.

Het gebied ligt op hogere zandgronden. Rond 1900 bestond de Strijbeekse Heide nog uit natte en droge heide met de daarin gelegen vennen en natte laagten. Het Chaamse Beekdal is een typisch beekdallandschap. Hoe dichterbij de Chaamse Beek, hoe natter. Dit komt door regenwater wat van hoog naar
laag door het landschap stroomt.

Het natuurgebied “den Elsakker” dankt zijn naam aan de voormalige rentmeester Wouter van Elsacker, beheerder van dit gebied (rond 1588). Het gebied is zeer divers opgebouwd. Naast de aangeplante naaldbomen kom je ook heidevelden, vennen, bloemrijke graslanden en gagelstruwelen tegen. Langs de Strijbeekse beek, waar de terreinomstandigheden natter zijn, staat voornamelijk elzenbroekbos. Het gebied heeft een rijke fauna. Ree, vos buizerd en bosuil worden regelmatig gesinaleerd. In de poelen zitten veel amfibieën zoals poelkikker en alpenwatersalamander. Ook is dit natuurgebied het biotoop van bijzondere insecten, zoals het groentje, venwitsnuitlibel en de heidesabelsprinkhaan.
De flora in de bossen wordt gekenmerkt door o.a. den, sporkehout, rankende helmbloem en ruwe berk. De heide herbergt zonnedauw, moersaswolfsklauw, klokjesgentiaan, terwijl de bloemrijke graslanden gekeurd worden door pinksterbloem, kale jonker en echte koekoeksbloem. Een rijk gebied voor een boeiende excursiewandeling van 6.7 km.

Frans Beuvens

IVN / KNNV - Ledenavond 10 april 2017

“Alle kleine beestjes helpen”

De bodem is meer dan de grond onder onze voeten. We bedoelen daarmee ook al het leven, alle organismen in de bodem, zoals wormen, insecten, bacteriën, schimmels en mijten. Er is een enorme biodiversiteit in de bodem aanwezig en ook de aantallen waarin ze voorkomen zijn verbijsterend. Om de biodiversiteit in de bodem te handhaven is duurzaam gebruik noodzakelijk. Na het duurzame gebruik is de samenstelling en de aanwezigheid van bodemorganismen niet veranderd. De bodem leeft dan nog steeds en heeft de mogelijkheid om plantenresten te verteren.

De presentatie van Marc Siepman *"Alle beestjes helpen"* geeft meer inzicht in het belang van biodiversiteit in de bodem. Ook besteedt hij aandacht aan de samenhang tussen bodem en organismen en de afhankelijkheid van elkaar.
Wij nodigen alle leden van KNNV en IVN uit voor deze bijzondere lezing.

Datum:	10 april 2017
Tijd:	**19.30 uur**
Plaats:	de "Paardenstal" van Duurzaamheidcentrum Weizigt, Van Baerleplantsoen 30, Dordrecht

Werkgroep Vlinders en Libellen van de KNNV Drechtsteden.

KNNV-werkgroep VVVVlinders en libellen over nachtvlinderen 2016.

Als u een trouw lezer van de Spindotter bent, zult u de activiteiten van de Vlinder werkgroep goed hebben kunnen volgen. Het gehele jaar 2016 zijn de leden op diverse locaties actief geweest. Ook zijn ze naar het buitenland gegaan om daar nachtvlinders te gaan waarnemen. Over hun ervaringen hebben de leden een geweldig mooi verslag gemaakt. Dit verslag willen de leden van de vlinder werkgroep graag met u delen.
In deze uitgave van de Spindotter is de eerste aflevering van hun ervaringen weergegeven. In de komende uitgaven van de Spindotter vervolgen wij hen over de verdere belevenissen.

Voor onze werkgroep geldt voor 2016 wat voor veel nachtvlinderaars van toepassing was: niet echt veel exemplaren, maar toch redelijk wat soorten. Het voorjaar was koel en vochtig en dat betekent voor veel rupsen meer kans op schimmel en rotting en dus geen vlinders. Tussen 1 maart en eind oktober zijn we iedere maand minimaal 1 keer op pad geweest.

In de Spindotter van het eerste kwartaal 2017 zijn de nachtvlinder-tellingen van 19 maart 2016 tot en met 20 mei beschreven. Nu

vervolgen we de nachtelijke tellingen vanaf 4 juni 2016 en de belevenissen in de weekenden tot en met 2-3 juli 2016.

4 juni 2016 dicht bij huis: Merwelanden, de Houten Keet

Op 4 juni heeft het Bezoekerscentrum als activiteit een nachtelijke boottocht geregeld naar de Houten Keet, waar de deelnemers bij ons kunnen kijken naar het hele nachtvlindergebeuren. De afgelopen week was het slecht weer, veel voorspellingen voor regen en onweer, en toch wordt het een lange mooie (natte) nacht. Alleen: bezoekers komen er niet! Mooie vlinders gezien, de zomersoorten beginnen te komen. Leuk dat ook hier veel koolmotjes (Plutella xylostella) langs komen. Op facebook en de vlinderforums van waarneming.nl was het al duidelijk. Er is in Nederland een invasie van dit hele kleine vlindertje aan de gang. Piepklein, slechts 15 mm spanwijdte, maar toch trekt deze soort elk jaar vanuit zuid Europa naar het noorden. De soort kan zich hier vanaf begin juni ook voortplanten. Als in zuid Europa de omstandigheden perfect zijn, zwermen vele individuen uit naar het noorden en kan de soort ook heel talrijk tot, zoals nu, invasief zijn. Naast al dat kleine grut ook grote vlinders zoals het groot avondrood (Deilephila elphenor), purperkleurig en geweldig mooi. Leuk dat er nog twee pijlstaartsoorten te zien zijn, nl. de populieren- en pauwoogpijlstaart (resp. Laothoe populi en Sphinx ligustri). En ook dit jaar zien we weer de witte hermelijnvlinder (Cerura erminea), een soort die langzaam aan vanaf het zuiden naar het noorden komt. Onze zuidgrens is zo'n beetje de noordgrens van het verspreidingsgebied. In de prille ochtend varen we weer terug naar het bezoekerscentrum. Een prachtavond met 81 soorten.

Cerura erminea, de witte hermelijnvlinder. Foto: John van den Heuvel

8 en 9 juni 2016 en weer naar Brabant: Chaam-weekend

Onze werkgroep heeft een weekendje uit gepland. We vertrekken op zaterdagmorgen al vroeg; om 09.00 uur halen John, Erna en Youp ons op. Met vijf mensen in hun camperbusje naar de Chaamse Bossen waar we op camping Buitenlust in Alphen de nacht zullen doorbrengen. John en Erna in de camper, Winston, Youp, Carel en ik in de trekkershut plus. Maar eerst gaan we wandelen. Winston arriveert net na ons en al voor tienen gaan we op pad.

Op pad: onderweg is er van alles te ontdekken. Foto: Erna Tollens.

De Chaamse bossen zijn mooi geworden. De waterstand is verhoogd, veel gekapt ook, een retentiebekken aangelegd dat nu vol water en dode bomen staat. We starten met heerlijk zonnig weer, moeten ook regelmatig schuilen voor een paar heftige buien. Gras en vegetatie kleddernat en zodoende uiteindelijk ook onze sokken, onderkant broek en binnenkant schoenen. Maar we zien veel: koraaljuffers, diverse blauwe juffers, vuurjuffer en zelfs één beekrombout. De beekrombout is een grote libellensoort die van langzaam stromend water houdt. Het voornaamste verspreidingsgebied is het zuidoostelijk deel van ons

land. De laatste jaren wordt de beekrombout wat meer gezien en waarschijnlijk profiteert deze soort van de verbetering van de waterkwaliteit.

Gomphus vulgatissimus, beekrombout. Foto: John van den Heuvel

Ondanks de buien toch redelijk wat vlindersoorten met voor ons als hoogtepunt een schitterende vedermot, nl. de salievedermot (Capperia britanniodactylus).

Capperia britanniodactylus, de salievedermot. Foto: John van den Heuvel

We zijn om 16.15 uur terug bij de camping, drinken een plaatselijk biertje van brouwerij de Pimpelmeesch in Chaam, met de fraaie naam Blonde Snol en een bijbehorend uitdagend plaatje als etiket.
En dan het nachtvlinderen: we gebruiken de trekkershut als energiebron en leggen een 50 meter lange kabel naar het uitgezochte plekje (viersprong met picknicktafel voor de partytent). Helaas vaak regen, buien en buitjes. Toch leuke vlindersoorten. Nog nooit zoveel gevlekte zomervlinders (Comibaene bajularia) gezien, een marmeruil (Polia nebulosa), en voor het eerst een imago gezien van de sigaarzakdrager (Taleporia tubulosa), nog wel in tweevoud. Mooi vind ik ook altijd de witte schaduwspanner (Lomographa temerata); de dennenpijlstaart (Sphinx pinastri), onze wenssoort, komt in twee mooie gave exemplaren langs. En het blijft redelijk constant aanvliegen. Meest geziene vlinder is de zeer algemene donkere marmeruil (Deltote pygarga). Na 01.30 houden we het wel voor gezien. Maar Youp blijft nog enthousiast lopen en John gunt Youp natuurlijk de tijd. Rond 02.10 uur starten we echt met opbreken en om 02.30 uur liggen we met een tevreden gevoel in bed. In totaal komen er 60 verschillende soorten op onze lakens af.

2 en 3 juli 2016 buitenland: Ardennen (weekend)

Op deze zaterdag echt vroeg opgestaan, want we worden al om 07.00 uur gehaald voor ons nachtvlinderuitje naar de Ardennen. Jo arriveert samen met Winston die Mirthe al bij zich heeft. Voorspoedige tocht en rond kwart voor tien arriveren we in Ave-et-Auffe. We rijden door naar Belvaux (bij Han sur Lesse) en starten daar bij camping Le Caillou (141/235 Am.Coord.) met een boswandeling. Mooi hellingbos, af en toe zicht op Lesse of andere beken, weiden. Erg vochtig ook. Diverse planten die ik nooit gezien heb zoals bosvogelmelk en wolfskers. Een paar bosbeekjuffers fleuren het bos op met hun prachtig staal blauwgroene kleur. Niet veel, maar wel leuke vlindersoorten. Ik ontdek een molmboorder (Oecophora bracteella) op het blad van een bosandoorn. Carel ontdekt twee keer een prachtige dagvlinder, de keizersmantel (Argynnis paphia); de eerste keer wild vliegend, de tweede keer keurig poserend in de vegetatie. Twee keer een grote weerschijnvlinder (Apatura iris). De eerste alleen een zwart-witte flits, maar de tweede gaat zelfs keurig poseren. Eerst op de grond, op het pad, daarna op de broek van Youp.

Apatura iris, de grote weerschijnvlinder. Let op de gele tong. Foto: Youp van den Heuvel

Youp ontdekt ook nog iets leuks: een wespvlinder onder op een boomstam. Iedereen enthousiast, vooral als we deze soort kunnen determineren als Sesia bembeciforis, de gekraagde wespvlinder. In Nederland al zeldzaam, maar ook in België niet algemeen.

Tijdens de ergste regenbuien schuilen we in de blokhut van kennissen van John, die ons trakteren op koffie/thee met wat lekkers erbij. Daarna weer terug naar Belvaux, waar we bij een boze campinghouder (uit Utrecht) wat gaan drinken en waar Ruud zich bij ons voegt.
Avondmaal in cafe Le Mouton in Ave-et-Auffe met ons tienen en daarna lakens opzetten. Het staat net of de lucht wordt zwart terwijl volgens buienradar en weeronline de hele avond droog zou zijn. Mirthe pakt haar smartphone en checkt buienradar. Klein buitje, zegt ze, vijf minuten. Was het maar waar. Tussen 22.00 en 23.00 uur regent het. En het hoost… De partytent lekt en we staan als verzopen schapen bij elkaar te schuilen.

Sesia bembeciforis, de gekraagde wespvlinder. Foto: John van den Heuvel

Ik word chagrijnig, John praat over opbreken en naar bed gaan. De volhouders willen gewoon “even” wachten. Gelukkig maar. We vlinderen tussen 23.00 en 01.30 uur. Het is niet overweldigend. Zeker niet zoals John al zijn avonden hier beschreef: massa’s vlinders, heel andere soorten…. Maar goed, we zien de oranje iepentakvlinder (Angerona prunaria), de zwarte l-vlinder (Arctornis l-nigrum), de dennenspinner (Dendrolimus pini), de vliervlinder (Ourapteryx sambucaria), de fraaie ligusterpijlstaart (Sphinx ligustri), de witstipgrasuil (Mythimna albipuncta), en een leuke pyralide-soort: de hoekige mutsjeslichtmot (Acrobasis marmorea).
Door die regenbui die alles koud en nat maakte haalden we slechts 45 soorten, en dat in de beste tijd van het jaar in een supervlindergebied.

[**Wordt vervolgd in komende Spindotters**]

Bent u ook geïnteresseerd om ook eens deel te gaan nemen aan de activiteiten van de Vlinderwerkgroep, neem dan contact op met John van de Heuvel, telefoon 078 – 616 85 12.

Werkgroep Natuur van de KNNV Drechtsteden.

Wandelen met de Natuurwerkgroep in 2107
Al drie jaren achtereen inventariseren we als **Natuurwerkgroep** van de KNNV-afdeling Drechtsteden de natuur op het Eiland van Dordrecht, en ook in 2017 gaan we daarmee door. Dat doen we eenmaal per maand in de periode maart – november en in slechts enkele geselecteerde gebieden, zodanig dat je daar één ochtend bezig kunt zijn. We bekijken niet alleen de planten, maar alles wat we tegenkomen op onze wandeling, dus ook vogels, vlinders, libellen, paddenstoelen etc. Ik heb hiervan de coördinatie op mij genomen, en vorig jaar deden gemiddeld 5 personen mee; ik hoop dat er in 2017 nog meer mensen mee gaan doen. Dat hoeft niet bij elke wandeling, dat kan ook incidenteel. Blijf niet thuis, loop eens een keer mee, het is leerzaam én ontspannend!
De wandelingen zijn op de eerste maandag van de maand, van 9 uur tot circa 12 uur.
Maar let op ! Als het 's morgens om half negen regent of buiig is en verwacht wordt dat het niet spoedig droog wordt, gaat de wandeling niet door en proberen we het op de tweede maandag van de maand opnieuw.
De planning voor 2017 is als volgt:

3 April	Polder De Biesbosch, verzamelen bij restaurant De Viersprong.
1 Mei	Oosthaven, verzamelen bij de ingang van het natuurpad.
5Juni	Dubbelmonde/Overkamp, startpunt parkeerterrein Overkampweg t.o. politiebureau.
3 Juli	De Elzen, verzamelen bij restaurant De Viersprong.
7 Augustus	Zuidhaven, verzamelen parkeerterrein Zuidhaven.
4 September	Louisa Cannemanspolder, startpunt ingang volkstuincomplex aan de Zeedijk.
2 Oktober	Tongplaat en Zuidplaatje, verzamelen parkeerterrein Zuidhaven.
6 November	Dubbelmonde/Overkamp, startpunt parkeerterrein Overkampweg t.o. politiebureau.
December	Geen wandeling.

Iedereen is van harte welkom op deze wandelingen, hoe meer kennis des te beter de inventarisatie.

Gerard Verroen.

Werkgroep Sophiapolder KNNV Drechtsteden.

Verslag Werkgroep Sophiapolder 2016

1. Inleiding

De werkgroep is dit jaar regelmatig op pad geweest. Omdat de leden hun werkterrein uit wilden breiden zijn ook andere gebieden bezocht. In de afgelopen jaren zijn ook bezoeken gebracht aan o.a. de Hooge Nesse, Alblasserbos, Gorzenpark, Donckse bos, Kralingse bos ,de Devel met het arboretum en het Bax-park.
Uiteraard was de focus tijdens de wandelingen en inventarisaties verschillend. Het Baxpark leent zich uiteraard uitstekend voor een wandeling langs de vele bijzondere bomen. De groep heeft zich daarnaast dit jaar bezig gehouden met de korstmossen op het levende hout (bomen), de stenen en het beton van de straat en het dode hout van boomstammen en houten bruggetjes. Daarnaast is natuurlijk aandacht besteed aan de paddenstoelen. Zoals ook bij andere wandelingen van de KNNV was vooral in het begin van de herfst de oogst aan soorten paddenstoelen, door de droogte en hoge temperatuur, minimaal.
Toch is het opvallend dat er altijd weer veel te zien is tijdens de wandelingen, zoals planten, bessen, vogels, spinnen en slakken.

2. Sophiapolder

Tijdens de wandelingen in de Sophiapolder hebben we kunnen constateren dat de successie gestaag verder gaat. Hoewel er de afgelopen jaren relatief weinig nieuwe soorten zijn gevonden (o.a. klein vlooienkruid) blijkt toch uit de analyse van de werkgroep over de laatste 4 jaar, dat zich sinds 2012 diverse nieuwe soorten hebben gevestigd, zoals o.a. grote ereprijs (Veronica persica), knopig helmkruid (Scrophularia nodosa), kattendoorn (Ononis spinosa heermoes (Equisetum arvense), hopwarkruid (Cuscuta lupuliformes), heksenkruiskruid (Circaea lutetiana), ciprerswolfsmelk (Euphorbia ciparissias), ((kruisdistel (Carduus crispus), kropaar (Dactylis glomerata),tijmereprijs (Veronica serpyllifolia), bosrank (Clematis vitalba) en rode waterereprijs (Veronica catenata).

kattendoorn Stijf barbarakruid

Andere soorten hebben we maar één of twee jaar waargenomen, waarna ze weer waren verdwenen. Voorbeelden hiervan zijn gewoon barbarakruid (Barbarea vulgaris), gele waterkers (Rorippa amphibian) en stijf barbarakruid (Barbarea stricta)
Daarnaast zijn er diverse soorten, die enkele jaren geleden nog voorkwamen in het gebied, nu niet meer teruggevonden.,. Het betreft o.a zachte duizendknoop (Persicaria mitis), melganzenvoet (Chenopodium album), zeegroene ganzenvoet (Chenopodium glaucum), hanenpoot (Echinochloa crus-galli), echte kamille ((Matricaria chamomilla), grote klaproos(Papaver rhoas), late stekelnoot (Xanthium strumarium)en liggende klaver (Trifolium campestre).
Uit gesprekken is gebleken dat in de periode dat de sophiapolder nog een echte polder was (vóór 2012) de soortenrijkdom destijds groter was dan in de huidige situatie.. Wel voert het Zuid-Hollands Landschap momenteel beheer om de situatie zoal hij nu is te handhaven. Met name de verwildering door braam is tegengegaan door rigoureus maaiwerk. Ook veel “nieuwe soorten” zijn daardoor dit jaar niet meer teruggevonden. Wat betreft de fauna zijn vooral vogels die zich ophouden in het niet toegankelijke deel van de polder. Lepelaars, reigers, ganzen, mantelmeeuwen, en diverse eendensoorten bevolken de dras-en plasgebieden in de polder.

3. Overige gebieden

Baxpark en omgeving

In o.a. het Baxpark is intensief gezocht naar korstmossen. Vooral op diverse boomsoorten zijn veel soorten gevonden, zoals : Poedergeelkorst(Candelariella reflexa) en Gewone citroenkorst (Caloplaca cirtina)

Ook op dood hout werden veel redelijk algemene soorten gevonden. Het was interessant te constateren dat er grote verschillen zijn wat betreft de korstmosvegetatie op jonge en oude bomen van dezelfde soort.

**** Lichenen op steen***

Gewoon purperschaaltje (Lecidella elaeochroma) gestippeld schildmos (Punctellia subrudecta)

gestippeld schildmos

**** lichenen op steen, dood hout en bomen***

Groot dooiermos (Xanthoria parietina) gewoon schorsmos(Hypogymnia physodes) en melig takmos (Ramalina farinacea)

Frans Beuvens: groot dooiermos

Alblasserbos

De wandeling door het Alblasserbos en de daaraan grenzende weilanden stond in het teken van de paddenstoeleninventarisatie. Ondanks de droge periode hebben wij toch een aantal soorten kunnen waarnemen.

Foto Miriam Scha: geschubde inktzwam

Zo vonden we toch nog gewone hertenzwam (Pluteus cervinus) en de geschubde inktzwam (Coprinuscomatus)

Gorzenpark in Ridderkerk

Dit park, met voor dit poldergebied flinke heuvels, is in de zeventigerjaren van de vorige eeuw ontstaan, nadat deze berg huisafval met een dikke grondlaag werd bedekt. Door aanplant van o.a. populieren, esdoorn, taxussen veel struiken zoals hazelaar, kardinaalsmuts en vuilboom is het park snel begroeid geraakt.
Tijdens de herfst inventarisatie bleek de paddenstoelenoogst zoals vermeld uiterst mager te zijn. Wel troffen we nog stuiken met bessen en veel vogels
De vlier stond prachtig vol met de blauwzwarte bessen en de rose en oranje kleuren van de vrucht van de kardinaalsmuts waren bijzonder opvallend.

Kadrdinaalsmuts

Momenteel heeft het gorzenpark een boeiende vegetatie met een voor dit park net zo interessante fauna. Met vogels, (vinken. groenling ,specht), insecten, spinnen en slakken, zoals de witgerande tuinslak (Cepaea hortensis)

witgerande tuinslak

De werkgroep heeft een soortenrijk jaar achter de rug. Omdat de wandelingen en inventarisaties niet alleen de Sophiapolder betreffen, bezint de werkgroep zich op het volgende seizoen.
Omdat de opkomst van enthousiaste leden stabiel maar laag is wordt met de natuurvereniging IJsselmonde overlegd of er mogelijkheden zijn om met de activiteiten van werkgroep Sophiapolder aan te sluiten bij de daar bestaande plantenwerkgroep. In de praktijk zou dit kunnen betekenen dat de werkgroep niet zelfstandig meer doorgaat.

Namens de werkgroep Sophiapolder:
Frans Beuvens

Excursieverslagen

Verslag excursie Kampina op 11 februari 2017

De Kampina, een natuurgebied van Natuurmonumenten gelegen ten noorden van Oirschot en Moergestel tussen Oisterwijk en Boxtel, heeft een oppervlakte van 1535 hectare. Het grootste, centrale deel bestaat uit (natte) heide, terwijl langs de randen boscomplexen liggen. In het zuidoostelijke deel stroomt de Beerze, een beek die regenwater afvoert en buiten zijn oevers kan treden.
We hebben in het verleden al enkele keren in het noordelijk gelegen vennengebied gewandeld en daarom zijn we vandaag naar het zuidelijke deel gegaan, ook omdat het stroomgebied van de Beerze is aangepast, dat wil zeggen de kanalisatie is ongedaan gemaakt en de maïsakkers waar hij doorheen stroomde zijn verdwenen; bij een grote waterafvoer mag de Beerze dit deel onder water zetten. Het is er nat en dus een prima plek om (winter)vogels te verwachten.
Natuurmonumenten heeft een wandelroute uitgezet die langs de Beerze loopt en ook bij de heide komt, de Logtse veldenroute van zo'n kleine 7 km. Die route hebben we met z'n vieren gewandeld.
Vanaf de parkeerplaats aan de Logtsebaan lopen we eerst over een lage kade die de scheiding vormt tussen het stroomdal van de Beerze en de akkers rechts. Er ligt nog wat sneeuw op de velden en het is nevelig en geheel bewolkt, een echt winters sfeertje hier. We zien alleen twee mensen, die hun hond uitlaten, verder niemand.
Links van ons is een nat boscomplex bestaande uit diverse soorten loofbomen waarin we het geroep van zowel de Winterkoning als de Roodborst horen. De rechte kade eindigt bij een stuwtje in de Beerze die we via een brug oversteken. Vanaf dit punt kunnen we naar het zuiden het vochtige Beerzedal overzien; de Beerze zelf buigt naar

rechts, een moerasbos in. Er ligt ijs op het water en er zijn weinig (water)vogels aanwezig.
We komen op een grasveldje terecht, een onderdeel van de buurtschap die hier ooit lag en bestond uit enkele boerderijen. We zien houtwallen en voormalige akkers. Heel stil is het hier en we genieten er even van tijdens een koffiepauze.
We vervolgen onze wandeling, door het bos naar de heide waar we geen vogels of dieren zien; het is nevelig en de bodem is bedekt met een dun laagje sneeuw. Op de grens van heide en bos staat een bank waar we onze lunchpauze houden. Daarna gaat de route richting Moergestel, eerst door het bos om verderop af te buigen naar de Logtsebaan. We komen na het bos in een voormalige maïsakker terecht. Verderop ligt water en daar kunnen we onze eerste vogels waarnemen: we zien er Knobbelzwanen, Grauwe ganzen en Canadese ganzen, er zwemmen Wilde eenden, Krakeenden en Tafeleenden, en we zien een grote groep Smienten en Wintertalingen. En dat was het voor vandaag, geen bijzonderheden, maar wel een mooie, sfeervolle winterwandeling.

Gerard Verroen.

Inventarisatie Weizigt

Op 22 februari is een groep van 9 personen, bestaande uit leden van de KNNV, IVN en personeel van Duurzaamheids Centrum Weizigt gestart met het inventariseren van de landschappentuin van Weizigt. In de 70-er jaren van de vorige eeuw is deze tuin aangelegd. Er zijn verschillende milieus geschapen.

Orchideeënweide

Zo is er veen gestort, kalkrijke grond, klei etc. Daarnaast zijn er hoogteverschillen aangebracht, waardoor ook relatief droge en natte gebieden zijn ontstaan. Dit heeft geleid tot een grote diversiteit aan planten, waardoor ook een bijbehorende fauna (insecten en vogels) is waar te nemen.

stinsenbos

De inventarisatiegroep richt zich met name op de flora en probeert dit jaar een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van alles wat er groeit en bloeit en ons steeds weer boeit.

Frans Beuvens

Bestuursmededelingen.

Geef ook a.u.b. uw e-mailadres door aan de ledenadministrateur, zodat wij u op de hoogte kunnen houden van de laatste activiteiten en eventuele wijzigingen.

Beste KNNV- leden van de afdeling Drechtsteden,

Momenteel komen vrijwel alle taken van de afdeling Drechtsteden van de KNNV terecht bij het bestuur. Wij stellen het op prijs wanneer de leden ons willen helpen om de taken verder in te vullen. Wij zoeken o.a. leden om ons te helpen met de Spindotter. Wij kunnen **ondersteuning van de leden** gebruiken bij de redactie, het klaar maken voor de drukker of het klaarmaken voor digitale verzending. Ook kunnen wij hulp gebruiken bij het **voorbereiden van lezingen en cursussen**. Heeft u interesse om een handje te helpen neem dan contact op met één van de bestuursleden.
Het bestuur streeft er overigens naar om volgend kalenderjaar de leden een **digitale versie van de Spindotter** te gaan sturen. Dit heeft uiteraard te maken met verdere reductie van de kosten. Bij de stukken van de Algemene Ledenvergadering 2016 heeft u kunnen zien dat het drukken van de Spindotter een belangrijk deel van het budget opslokt. **Leden die een gedrukt exemplaar willen blijven ontvangen moeten dit melden aan de penningmeester , Ruud Dorst. (schriftelijk/telefonisch)**

Adres:	Ruud Dorst, Statenplein 91, 3311NH Dordrecht
Telefoon:	06 – 29326084 078 – 6183723
E-mail :	ledenadministratie@drechtsteden.knnv.nl

Wij hopen op uw medewerking

Uit de Algemene ledenvergadering.

In de Algemene Ledenvergadering van vrijdag 17 maart 2017 is uiteraard gesproken over de financiële positie van KNNV-afdeling Drechtsteden. We kunnen met moeite de inkomsten en uitgaven in balans houden. Zeker door de verdubbeling van de prijs voor de onze vergaderruimte en door de verhoging van de drukkosten van de Spindotter zijn we genoodzaakt om voor het komende jaar maatregelen te nemen.
Er is besloten om de Spindotter alleen digital aan te leveren. Veel leden hebben ook aangegeven dat de digitale versie met alle kleurenfoto’s ook mooier is. Uiteraard blijven er leden die graag een papieren versie willen ontvangen van de Spindotter.

Het bestuur wil deze service blijven leveren maar zal dat moeten doen tegen kostprijs.
We zijn van plan o.a. uit kosten besparing ,om één blad uit te gaan brengen samen met het IVN . Dit blad gaat uitgebreider worden omdat informatie van beide verenigingen erin zal staan. Ook zullen er meer foto's geplaatst gaan worden. De digitale versie kost de verenigingen niets. De papieren versie zal € 10,- per jaar gaan kosten [drukkosten + verzendkosten voor 4 exemplaren].

Wanneer u deze papieren versie wil blijven ontvangen moet u dit per e-mail of brief met naam en adres ondertekend sturen aan het secretariaat.

Het bestuur

Cursus Nieuws

De **KNNV Drechtsteden** start een **cursus libellen in april 2017** onder leiding van de heer Leo Marinissen. Twee theorie avonden worden gehouden op **5 en 12 april 2017**. Een datum voor een **praktijk les met excursie** in de vrije natuur wordt in overleg met de cursisten vastgesteld, omdat dat afhankelijk is van de buitentemperatuur. Maximaal 25 cursisten kunnen deelnemen. Het streven is 50% leden van KNNV / IVN en 50% niet leden.
Kosten : KNNV / IVN - leden € 24,00 p.p. Niet leden € 28,50 p.p.
Opgave voor deelname : ledenadministratie@drechtsteden.knnv.nl

De cursuslocatie is de "Paardenstal " van het Duurzaamheidcentrum Weizigt, van Baerleplantsoen 30 in Dordrecht.

Algemene informatie

Auto-excursies

De verzamelplaats voor excursies **buiten** Dordrecht is aan de zuidzijde van het centraal station bij de stationsingang. Het streven is zoveel mogelijk te carpoolen. Voor het meerijden, geldt een vrijwillige kilometerbijdrage van €0,05 p.p. In verband met de aansprakelijkheid bij ongevallen kan een tegemoetkoming in de kosten van vervoer pas aan het einde van de rit aan de orde komen. Het is gewenst dat elke automobilist die passagiers meeneemt in zijn of haar verzekeringspakket een inzittendenongevallenverzekering heeft.

Aan- en afmelden voor excursies

Bij de excursies **buiten** Dordrecht is vermeld bij wie men zich moet aanmelden op de **vrijdagavond voorafgaand aan de excursie**. Indien u onverhoopt toch niet mee kan, dient u zich weer af te melden, anders staan we bij vertrek voor niets op u te wachten.

Dia- en lezingenavonden

De lezingen worden gehouden in het NMC-Weizigt, Van Baerle-plantsoen 30, 3314 BH Dordrecht. De zaal is 19:30 open en sluit uiterlijk 22:30. De zaal ligt naast het hoofdgebouw. Het ligt tegen het Weizigtpark aan op loopafstand van het NS-station Dordrecht.

Penningmeester en Ledenadministratie:

Ruud Dorst, Statenplein 91, 3311 NH Dordrecht.
E-mail : ledenadministratie@drechtsteden.knnv.nl
NL63 INGB 0000 6945 70 t.n.v. KNNV Drechtsteden te Dordrecht.
Uw lidmaatschap loopt van januari t/m december. Afmelden dient schriftelijk plaats te vinden voor 1 november.

Contributie

Contributie voor 2017: €31,25 voor leden;€12,60 voor huisgenootleden; € 15,15 voor kandidaat-leden; €7,60 voor leden van andere KNNV afdelingen, € 16,50 voor jeugdleden en minimaal €15,- voor donateurs. Bij een volledig lidmaatschap is men meteen lid van de landelijke KNNV, ontvangt men het tijdschrift Natura en kan men tegen ledenprijs boeken en natuurgidsen van de KNNV uitgeverij bestellen.

Aanleveren kopij

Kopij kan aangeleverd worden bij secretaris@drechtsteden.knnv.nl of opgestuurd worden naar Hein Ruiter (adres, zie blz.1). Het liefst aanleveren ruim voor de kopijdatum. Bijzondere natuurwaarnemingen of natuurbelevingen zijn zeer welkom.

Cursus libellen

Libellen kennen we allemaal. Het zijn geduchte rovers, die met grote snelheid en ongekende wendbaarheid andere insecten in de vlucht weten te vangen. Ook de libellenlarven , die leven in sloten, plassen en vijvers, verslinden talloze kikkervisjes en andere waterorganismen. Wilt u meer weten over deze kleurrijke “roofdieren” , kom dan naar de minicursus libellen.
De KNNV organiseert samen met het IVN deze minicursus libellen, die gegeven wordt door Leo Marinissen. Leo is zeer deskundig en als inwoner van Dordrecht kent hij de rijkdom aan soorten in de Drechtsteden. Hij zal u met de prachtige beelden en inspirerende verhalen ongetwijfeld enthousiast maken voor deze bijzondere insecten.

foto: Leo Marinissen Vroege glazenwasser(Aeshna isoceles) in de Elzen

Er zijn twee theorieavonden :

Datum:	5 en 12 april 2017	
Tijd:	20.00 – 22.00 uur	
Plaats:	De Paardenstal van **Duurzaamheidscentrum Weizigt** van Baerleplantsoen te Dordrecht	
Prijs:	leden:	€ 24,00
	Niet-leden:	€ 28,50

Opgave voor deelname naar : ledenadministratie@drechtsteden.knnv.nl

Dit bedrag overmaken voor de start van de cursus op rekening NL63 INGB 0000 6945 70 t.n.v. KNNV Drechtsteden te Dordrecht, ondervermelding van “ cursus libellen ”

De afsluitende excursie wordt **in overleg** met de cursisten georganiseerd in de periode dat er veel libellen te zien zijn.